

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2014:09
SÄRSKILD ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1

Kallmora bergtäkt

Kallmora 1:112, Norbergs socken och kommun, Västmanland

Helmut Bergold

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2014:09
SÄRSKILD ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1

Kallmora bergtäkt

Kallmora 1:112, Norbergs socken och kommun, Västmanland

Helmut Bergold

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2014 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2014:09

Författare Helmut Bergold

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtorps Diverse

Omslagsfoto Del av undersökningsområdet. Foto av Annika Ramström.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_140001.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte och frågeställningar	5
Metod	8
Resultat	8
Arkivstudier	8
Inventeringen	10
Tolkning	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen.....	10
Referenser	11
Administrativa uppgifter	12

Kallmora bergtäkt

Figur 1. Karta över trakten kring Norberg och Kallmora. Utredningsområdet är markerat med en röd fyrkant.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB fick i uppdrag av Länsstyrelsen i Västmanlands län att utföra en särskild arkeologisk utredning etapp 1 i Kallmora, inom fastigheten 1:112 i Norbergs socken. Bakgrunden för uppdraget var att NCC Roads AB ville utöka en bergtäkt inom fastigheten. Avsikten med den arkeologiska utredningen var att fastställa om det planerade markarbetet kunde beröra fornlämningar på platsen.

Arkivstudier och det historiska kartmaterialet som härrör från slutet av 1600-talet och fram till idag visar att undersökningsområdet genom århundradena har varit beläget i skogsmark med berg i dagen.

Det finns i kartmaterialet inga synliga aktiviteter i området. Historiska museets fynddatabas har heller inga arkeologiska lösfynd från området. Ytan som var föremål för utredningen var cirka 40 000 kvadratmeter stor. Inga synliga fornlämningar påträffades inom området vid fältinventeringen.

Inledning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Västmanlands län har Arkeologgruppen AB utfört en arkeologisk utredning etapp 1, i Norbergs socken och kommun, inom fastigheten Kallmora 1:112. Arbetet utfördes av Helmut Bergold och Annica Ramström.

Fältarbetet genomfördes den 13 mars 2014. Utredningen hade beställts av NCC Roads AB med anledning av planerade markarbeten för utvidgad bergtäkt inom fastigheten.

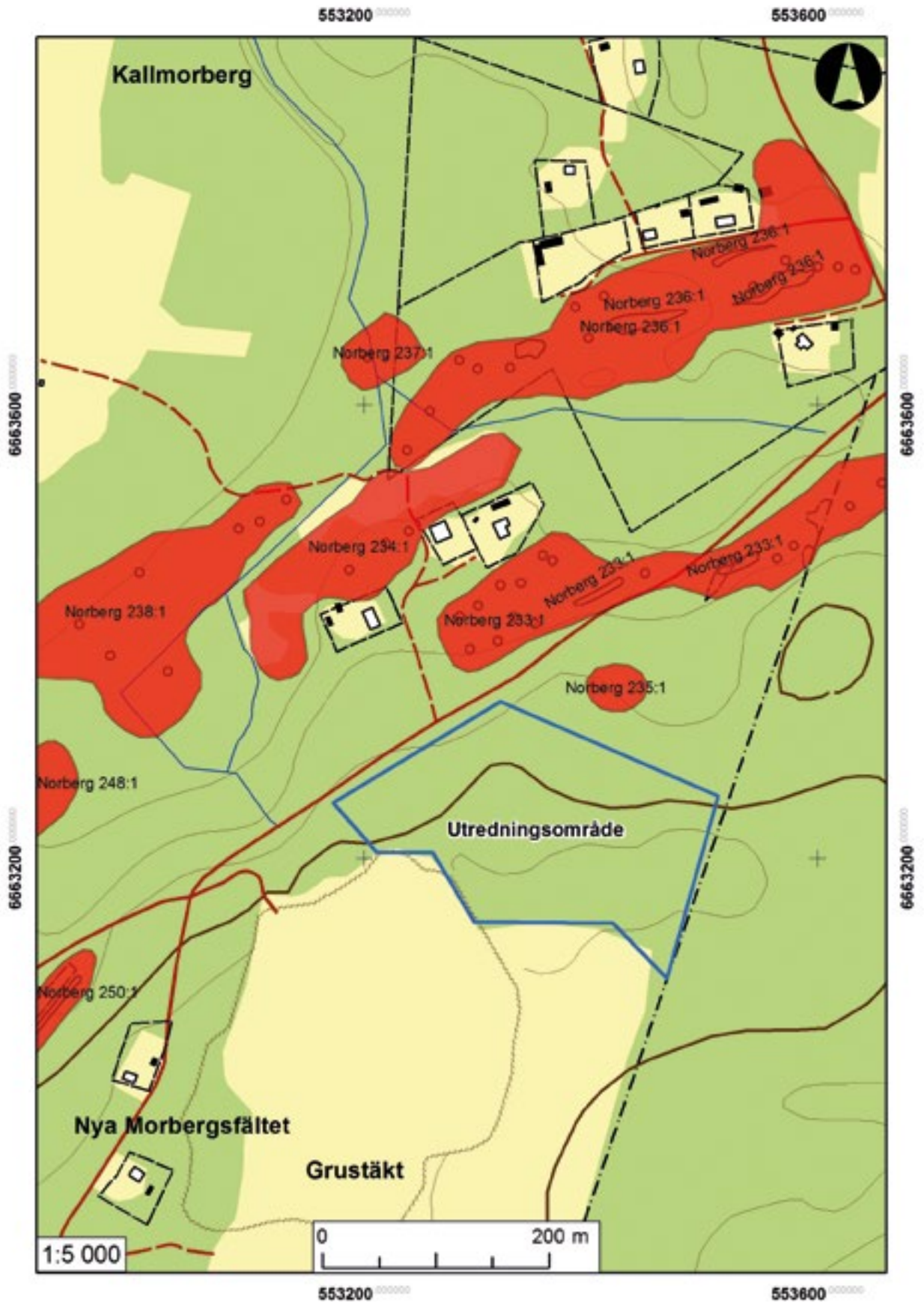
Länsstyrelsen i Västmanlands län önskade inför detta arbete att en särskild arkeologisk utredning etapp 1 utfördes för att konstatera om eventuella fornlämningar kunde komma att beröras.

Bakgrund och kulturmiljö

Området, Kallmobergfältet, är beläget strax norr om samhället Norberg. Området är rikt på lämningar efter gruvnäring och många av gruvfälten har belägg för att brytning har skett från 1600-talet och framåt. De lämningar som finns i närområdet till nu aktuell yta utgörs förutom av gruvhål också av hyttrester, dammvallar och husstomter, dock finns inget registrerat inom området för den särskilda utredningen. Däremot ligger fornlämningen RAÄ 235:1 direkt norr om den berörda ytan. RAÄ 235:1 består av ett område omfattande cirka 50x40 meter som innehåller minst tre mindre gruvhål eller prospekteringshål, 4–8 meter stora. Samtliga är idag igenfyllda, dock synliga och tydliga i terrängen vid inventeringstillfället.

Figur 2. Ett av de mindre gruvhålen ingående i RAÄ 235:1 som ligger direkt norr om det aktuella utredningsområdet. Foto av Arkeologgruppen AB.

Figur 3. Karta över trakten kring Kallmora med det aktuella utredningsområdet markerat med en blå linje. På kartan finns även de i Forsök registrerade lämningarna i närheten av nu aktuellt område markerade. Skala 1:5 000.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppdraget var att fastställa om det planerade arbetsföretaget skulle komma att beröra okända fasta fornlämningar på platsen. Detta undersöktes genom en särskild arkeologisk utredning etapp 1.

Syftet var också att skapa ett besluts- och planeringsunderlag för samhällsplanering och en eventuell kommande arkeologisk undersökning. Utredningen skulle utföras med hög ambitionsnivå.

Metod och genomförande

Utredningen bestod av en så kallad etapp 1-utredning, det vill säga kart- och arkivstudier över området samt fältinventering av det aktuella området. De arkiv som skulle användas för utredningen var Fornsök, Lantmäteriets och Riksarkivets historiska kartor, Svenskt Diplomatarium på Riksarkivet, Antikvariska topografiska arkivet, samt Historiska museets databas över arkeologiska fyndplatser.

En fältinventering av undersökningsområdet gjordes i syfte att identifiera okända forn- eller kulturlämningar som syntes ovan mark, samt identifiera möjliga lägen för fornlämningar som inte syns ovan mark. Eventuellt påträffade lämningar eller lägen skulle mätas in och dokumenteras skriftligt. Inmätning skedde med GPS. Även en områdesbeskrivning gjordes.

Resultat

Arkivstudier

Kart- och arkivstudierna har genomförts i de digitala arkiven. De arkiv som har studerats är Lantmäteriets historiska kartmaterial på nätet som innefattar Rikets allmänna kartverk, Lantmäteristyrelsens kartarkiv samt Lantmäterimyndighetens kartarkiv, Statens Historiska Museums fynddatabas och Naturvårdsverkets digitala arkiv "Skogens pärlor".

Utöver detta har en närmare genomgång av Fornsök gjorts för att studera arten och omfattningen av de sedan tidigare kända lämningarna i området. Vid en sammanvägning av resultaten från de ovan angivna arkiven bedömdes ytterligare arkivstudier inte meningsfulla, däribland ett besök på ATA.

En genomgång av de lämningar som finns upptagna i Fornsök visar att undersökningsområdet med omgivning, föga förvånande, präglas av gruvverksamhet. Gruvområdena återfinns som ett nymåneformat stråk väster och norr om utredningsområdet mellan Norberg och Stripåsen. Undersökningsområdet är beläget i den norra delen av detta stråk av gruvlämningar.

Lämningarna i det omedelbara närområdet består av:

RAÄ nr	Lämningstyp
Norberg 233:1	Gruvområde
Norberg 234:1	Gruvområdet Kallmorbergs silvergruvor
Norberg 235:1	Gruvområde
Norberg 236:1	Gruvområde
Norberg 238:1	Gruvområde
Norberg 248:1	Gruvområde
Norberg 250:1	Gruvområdet Nya Morbergsfältet

När det gäller övriga lämningstyper återfinns sydöst om undersökningsområdet lämningen RAÄ Norberg 316:1 som består av resterna efter lägenhetsbebyggelsen Herrtorpet.

Det historiska kartmaterialet som hörrör från slutet av 1600-talet och fram till idag visar att undersökningsområdet genom århundradena har varit beläget i skogsmark med berg i dagen. Det finns i kartmaterialet inga synliga aktiviteter i området. Historiska museets fynddatabas har heller inga arkeologiska lösfynd från området.

Figur 4. En del av den nyligen slyröjda inventeringsytan. Foto av Arkeologgruppen AB.

Inventeringen

Fältinventeringen genomfördes som en systematisk terrängrekognisering över hela den tilltänkta exploateringsytan. Området sluttade svagt mot väster och var nyligen slyröjt, vilket något försämrade förutsättningarna okulärt, då det mesta av riset låg kvar på marken. Inga fornlämningar eller annat av antikvariskt intresse kunde konstateras inte heller fanns några lägen för eventuella lämningar som inte var synliga ovan mark.

Tolkning

Inom det aktuella området kunde inga lämningar konstateras i det annars genom gruvnäring rikligt utnyttjade närområdet.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet var att fastställa om okända lämningar skulle komma att beröras av arbetsföretaget. Den systematiskt utförda inventeringen över området kunde inte konstatera några nya synliga lämningar inom ytan. Inte heller förändrade genomgången av kartor, arkiv och litteratur den existerande bilden av områdets innehåll och karaktär. I och med detta och att inga förändringar gjordes gentemot den ursprungliga undersökningsplanen har uppdraget utförts enligt plan.

Referenser

Otryckta källor

Ekonomiska kartan 1964, Rikets Allmänna kartverk, Norberg 12G 2b.

Häradsekonomiska kartan 1905, Rikets Allmänna kartverk,
akt J112-90-24

Storskifte Kallmora by, Kallmora 1-3, 1815. Lantmäteristyrelsens arkiv
akt T42-24:3

Laga delning, Kallmora 1-3, 1787, Lantmäteristyrelsens arkiv
akt T42-24:2.

Geometrisk avmätning, Kallmora 1-3, 1699, Lantmäteristyrelsens arkiv
akt T42-24:1.

Administrativa uppgifter

Landskap: Västmanland
Län: Västmanlands län
Kommun: Norbergs kommun
Socken: Norbergs socken
Fastighet: Kallmora 1:112

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2014_02
Länsstyrelsens diarienummer: 431-557-14
Projektnr: 2014_02
Fornlämningsnr: —

Projektledning:

Helmut Bergold

Personal:

Helmut Bergold och Annika Ramström

Undersökningstid: 2014-03-13

Exploateringsyta: 30 000 m²

Undersökt yta: 30 000 m²

Läge: Ekonomiska kartan, blad 12G 3b SO

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

—

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Inga fynd omhändertogs.

